

Massaria... feiten

Massaria in platanen vormt een veiligheidrisico. De ziekte wordt veroorzaakt door de schimmel *Splanchonema platani*. In een kort tijdsbestek van soms één tot drie maanden kan een tak al dusdanig verzwakt raken dat deze uit de boom breekt. Was de paniek bij beheerders in het begin nog groot, nu lijkt men er wat nuchterder tegenaan te kijken. Massaria verdient de aandacht, maar een gezond beheer kenmerkt zich vooral door selecties te maken. Ook bij deze ziekte mag ik graag de quote gebruiken: 'De veiligste boom is geen boom'.

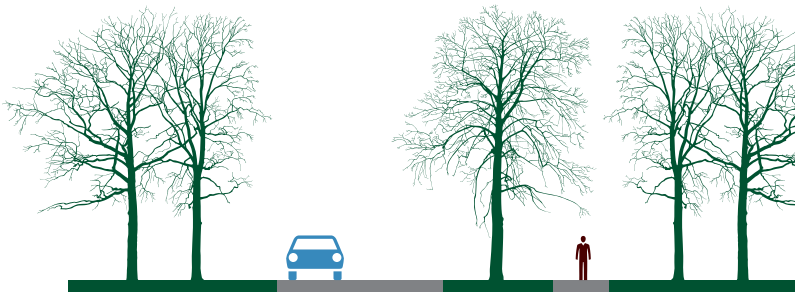
Aantasting door massaria aan de zijkant van een tak.

TEKST EN AFBEELDINGEN: HENRY KUPPEN, TREE TECHNICIAN, KUPPEN BOOMVERZORGING

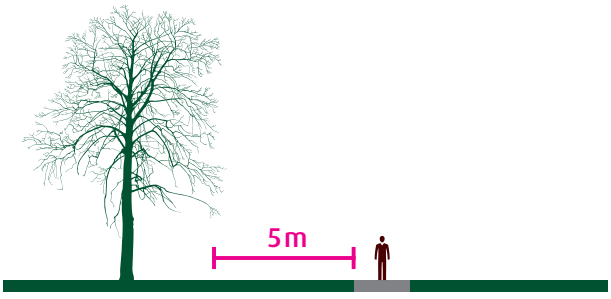
Sinds 2008 worden platanen in de gemeente Lingewaard gecontroleerd op de aanwezigheid van massaria, dit naar aanleiding van een schadegeval veroorzaakt door deze ziekte. In 2009 is een grote schouw gehouden onder 319 platanen; hiervan bleek 89% aangetast door massaria. Dit was destijds op basis van de gangbare adviezen en inzichten rede voor de opdrachtgever om alle 481 platanen het daaropvolgende jaar te inspecteren; een deel is zelfs tweemaal geïnspecteerd. Per boom zijn digitaal specifieke gegevens vastgelegd in het ziekte- en plaagregistratiesysteem Digidis. Juist met deze registratie is een belangrijke historische database opgebouwd.

In de loop van de jaren is gebleken dat de noodzaak te controleren op de aanwezigheid van massaria zich beperkt tot platanen met een normale boomvorm en een diameter van meer dan 30 centimeter. Door gebruik te maken van een risicoprofiel is een nog beperkter bestand te filteren, waarop actie is te ondernemen.

Op basis van selectiecriteria zijn in 2012 nog 350 platanen met een vrij uitgroeiende kroon eenmalig in augustus geïnspecteerd. Vanuit praktisch oogpunt worden de bomen met een hoogwerker of klimmend geïnspecteerd. De aangetaste takken worden direct verwijderd. Daarbij

Risicoprofiel hoog Bomen met de kroonprojectie binnen 5 meter van de openbare ruimte, zoals voetpaden, fietspaden en wegen, maar ook bankjes, kinderspeelplaatsen etc.

Risicoprofiel laag Bomen met een kroonprojectie meer dan 5 meter van de openbare ruimte, in gazons, beplantingen etc.

Resultaten van 4 jaar massariabeheer van platanen in Lingewaard

blijkt dat veel massaria-takken niet per definitie aan de bovenzijde een beginnende aantasting vertonen; deze kan ook vanaf de zijkant of zelfs aan de onderzijde ontstaan. Bij het gebruik van een hoogtecamera wordt het lastig om dit waar te nemen en dient er bovendien een extra werkgang ingezet te worden om de aangetaste takken te verwijderen. Aangetaste takken bevinden zich vaak ook in de buitenkroon, en niet alleen aan de stam.
Omdat niet elke tak een risico vormt, worden er alleen aangetaste takken met een diameter van meer dan 4 cm verwijderd. Deze norm is overgenomen van de RAW-standaard 2005 en geldt in Nederland algemeen voor afgestorven takken. Als een tak met een kleine diameter boven een geparkeerde auto (= risico) hangt, haal je die natuurlijk wel weg.

Onderzoeksresultaten

Aangetaste bomen

In 2009 is één controleronde uitgevoerd, in 2010 vonden er twee controlerondes plaats, in 2011 weer slechts één, en in 2012 is nog een beperkt deel met een hoog risicoprofiel geïnspecteerd.

Periode	Aantal gecontroleerd	Aantal aangetast	%
2009	319	284	89
2010 - 1e ronde	481	289	60
- 2e ronde	206	155	75
2011	479	294	61
2012	350	185	53

Tabel 1 Overzicht aantal aangetaste bomen.

Diameter aangetaste takken

Er waren 38 takken in 28 bomen die als risico werden gezien en een diameter hadden van meer dan 4 cm. Het merendeel van de aangetaste takken bevond zich in bomen met een stamdiameterklasse van meer dan 60 cm.

Diameter tak	0-2 cm		2-4 cm		4-6 cm		6-10 cm		> 10 cm	
Periode	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2009	945	72	222	17	84	6	51	4	10	1
2010- 1e ronde	267	73	63	17	21	6	7	2	7	2
- 2e ronde	154	87	12	7	5	3	5	3	0	0
2011	815	84	106	10	37	4	10	1	6	1
2012	386	75	86	17	26	5	10	2	2	1

Tabel 2 Verdeling diameter aantal aangetaste takken.

Zones aangetaste takken

Algemeen wordt gesteld dat de massaria zich voornamelijk manifesteert in de onderste kroonhelft.
Uit onderstaand overzicht blijkt dat de meeste takken zich in de middelste kroonhelft, zone B en zone C, bevinden.
De dunst aangetaste takken bevinden zich vooral in zone B en C. De dikkere takken daarentegen bevinden zich vooral in zone A en B.

Periode	Zone A (%)	Zone B (%)	Zone C (%)	Zone D (%)
2010 - 1e ronde	6	41	51	2
- 2e ronde	1	34	62	3
2011	1	47	51	1
2012	1	37	61	1

Tabel 3 Verdeling aangetaste zones van geïnspecteerde bomen.

Groeiplaats aangetaste bomen

Algemeen mag worden gesteld dat stressfactoren als droogte en hitte een negatieve invloed hebben op de conditie van een boom. Bomen met een verminderde conditie zijn gevoeliger voor ziektes en aantastingen.
Sinds de tweede controleronde in 2010 blijken procentueel de meeste aangetaste bomen in de verharding te staan. Bomen in een beplanting blijken duidelijk minder gevoelig voor aantasting door massaria.

	Verharding		Gazon		Beplanting	
Periode	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2009	71	25	160	56	53	19
2010 - 1e ronde	76	26	144	50	69	24
- 2e ronde	77	50	58	37	20	13
2011	154	52	102	35	38	13
2012	84	45	70	38	31	17

Tabel 4 Verdeling standplaats aangetaste bomen.

Conclusie

Massaria kan zichtbaar worden tijdens reguliere VTA-controle, onderhoud of na takbreuk. Vanuit zorgplicht blijkt het noodzakelijk platanen in een verhoogde frequentie te controleren zodra massaria is aangetroffen. Door een selectie te maken is het aantal te controleren bomen terug te brengen naar een beperkt aantal.
Een zekere mate van realiteitszin is wel van belang: uiteindelijk blijkt na 4 jaar van inspecties dat slechts een beperkt aantal takken ook daadwerkelijk een risico te vormen. Eenieder die Amerikaanse eiken in beheer heeft weet dat die in één jaar meer dode takken door lichtgebrek produceren, dan massaria op platanen veroorzaakt.

Recht breukvlak aangetaste tak diameter 8 cm, tak is makkelijk met handkracht te breken.